

Prezydent Miasta Torunia

Toruń, dnia 02.08.2022 r.

S.PMT.033.31.2022

Pan
dr Jarosław Sellin
Sekretarz Stanu
Generalny Konserwator Zabytków
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Wielce Szanowny Panie Ministrze

W odpowiedzi na pismo DOZ.6480.32.2022.JW z 23.06.2022 r. (otrzymane 27.06.2022 r.) dziękuję Panu Ministrowi za troskę o zachowanie dziedzictwa kulturowego, w szczególności Zespołu Staromiejskiego w Toruniu. Zapewniam Pana, że **wszelkie prace budowlane na sąsiadującym z nim Bulwarze Filadelfijskim prowadzone są zgodnie z prawem oraz poprzedzone były kilkuletnim okresem przygotowawczym.**

Obszar Bulwaru Filadelfijskiego (w dalszej części przywoływanego także jako „Bulwar”) stanowi ważną przestrzeń publiczną Torunia, o szczególnym znaczeniu dla tożsamości miasta i jego mieszkańców. Od wielu lat czynione są starania, by przestrzeń ta była wizytówką naszego miasta. **Bulwary nadwiślańskie zostały zbudowane w miejscu dawnego nabrzeża portowego obejmującego bocznice kolejową** (zał. 1). Od lat 80. XX w. Bulwar pełni funkcje rekreacyjne i stanowi ulubione miejsce spacerów w Toruniu. Nabrzeże wiślane od czasów średniowiecza do lat 70. XX wieku zajmowała różnego rodzaju zabudowa. Odgrywała ona znaczącą rolę w zamknięciu widokowym ulic prowadzących ku rzece oraz panoramie miasta od strony Wisły, przesłaniając zarazem obwarowania miejskie.

Bulwar przebiega nad Wisłą na odcinku ok. 1,8 km, z czego wzdłuż historycznego centrum Torunia (pomiędzy mostem kolejowym i drogowym) na długości ok. 1,4 km. Przestrzeń ta nie jest wyposażona w wystarczającą liczbę obiektów związanych z obsługą ruchu turystycznego i rekreacyjnego oraz sanitarnych. Według współczesnych standardów użytkowych i potrzeb społecznych są to elementy niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania przestrzeni miasta otwartej w stronę rzeki. Od wielu lat samorząd prowadzi działania związane z zagospodarowaniem Bulwaru na cele rekreacji i wypoczynku. W koncepcjach i projektach budowlanych szczególnie nacisk położono na ochronę środowiska i krajobrazu kulturowego. Projektowane zagospodarowanie spełnia wysokie standardy architektoniczno-budowlane i urbanistyczne oraz odpowiada współczesnym potrzebom społecznym.

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Torunia, ustalonym uchwałą nr 805/18 Rady Miasta Torunia z 25.01.2018 r., tereny Bulwaru wskazane zostały jako przestrzeń publiczna, predestynowana do zagospodarowania na cele wypoczynku i turystyki, wymagająca doinwestowania. Dokument wskazuje, że działania w obrębie tego obszaru powinny obejmować w szczególności: urządzenie miejsc rekreacji na potrzeby różnorodnych form wypoczynku w strefie przywodnej, rozbudowę zaplecza towarzyszącego turystyce i rekreacji, (w tym m.in.: węzeł sanitarny, wypożyczalnia sprzętu, punkt obsługi ruchu turystycznego):

„W celu określenia kierunków zmian w strukturze przestrzennej i w przeznaczeniu terenów ustala się strefy polityki przestrzennej oraz określa się rolę i znaczenie jednostki w miejskim obszarze funkcjonalnym ośrodków wojewódzkich i strukturze funkcjonalno-przestrzennej miasta. Jednostka skupiająca działania związane zwłaszcza z wielokierunkowym rozwojem, wykorzystującym walory kulturowe i niepowtarzalny klimat miejsca, funkcji o znaczeniu krajowym, regionalnym i lokalnym, a także przystosowaniem do roli *pasażu spacerowego nadbrzeży Wisły* (Bulwaru Filadelfijskiego) z możliwością rozwoju funkcji rekreacyjno-turystycznych szlaku wodnego rzeki Wisły”.

Ponadto, dla wyznaczonej w dokumentach strategicznych miasta strefy rekreacji związanej z Wisłą i Drwęcą w Toruniu, w ramach programu Unii Europejskiej „*Wykorzystanie śródlądowych dróg wodnych dla rozwoju regionalnego „InWater”* w latach 2006-2007 została opracowana przez Urząd Miasta Torunia i Miejską Pracownię Urbanistyczną w Toruniu wstępna przestrzenna wizja zagospodarowania terenów przyrzecznych. Obejmowała ona waloryzację terenu, ocenę predyspozycji i ograniczeń w zagospodarowaniu na wskazane funkcje, analizy krajobrazowe, przyrodnicze, kulturowe, ocenę stanu technicznego, ale przede wszystkim koncepcje zagospodarowania terenu dla kluczowych stref przywodnych.

W roku 2011 Gmina Miasta Toruń przeprowadziła konsultacje społeczne pn. „*Przyszłość Bulwaru Filadelfijskiego*” (zastosowano: badanie ankietowe, spacerowanie, badania terenowe, konsultacje przy mapie, spotkania z mieszkańcami oraz warsztat z organizacjami pozarządowymi). 20% uczestników badań wskazało, że nie lubi Bulwaru z uwagi na „**niezagospodarowanie, brak infrastruktury i pomysłu**”. Zapytani o to, jakich potrzeb nie mogą zaspokoić na Bulwarze, a chcieliby, żeby było to możliwe, uczestnicy w pierwszej kolejności wskazali korzystanie z oferty kulturalnej (40%) oraz korzystanie z oferty gastronomicznej (kawiarnie i puby) (37%). Podobnie wysoką liczbę wskazań uzyskała rekreacja rodzinna (35%) oraz sportowa (32%). Uczestnicy badania odpowiadali też na pytanie o miejsca, których brakuje na Bulwarze. Najwięcej wskazań (33%) otrzymała infrastruktura, która pozwalałaby lepiej korzystać z Bulwaru (np. toalety, ławki, mała architektura). Uczestnikom badania brakowało również miejsc służących wypoczynkowi np. boisk, siłowni na wolnym powietrzu (23%), a po 15% wskazań uzyskały place zabaw i punkty usługowe oraz miejsca spotkań.

Miasto Toruń ogłosiło w listopadzie 2014 roku konkurs na opracowanie koncepcji urbanistyczno-architektonicznej zagospodarowania Bulwaru Filadelfijskiego w Toruniu (zał. 2). Raport z ww. konsultacji społecznych był jednym z załączników do ogłoszenia o konkursie. Kolejnym była wspomniana już koncepcja zagospodarowania Bulwaru stworzona przez dr inż. arch. Lucynę Czyżniewską w projekcie: „*Wykorzystanie śródlądowych dróg wodnych dla rozwoju regionalnego „InWater”*” (zał. 3), którego celem była popularyzacja śródlądowych szlaków wodnych i ich wykorzystanie dla rozwoju gospodarczego oraz turystycznego. Najważniejszym jednak załącznikiem do regulaminu konkursu były uwarunkowania historyczno-konserwatorskie (zał. 4) oraz ilustracje fotograficzne elementów zagospodarowania i panoramy (zał. 5).

W wyniku postępowania konkursowego Komisja Konkursowa za najlepszą propozycję uznała projekt zespołu **Riegler Riewe Architekci Sp. z o.o. z Katowic**, który został doceniony przez jury **za jednorodną formę terenu zieleni podbudowującą miejski krajobraz starówki i dającą szanse mieszkańcom na samodzielne wprowadzanie różnych form aktywności**. Głównym czynnikiem formującym przestrzeń jest w nim zieleń o różnych stopniach wysokości - od krzewów i klombów wypełnionych kwiatami i pachnącymi roślinami leczniczymi po szeroki trawnik, który ma się stać miejscem rekreacji mieszkańców. W kilku miejscach projektanci przewidzieli proste

formy architektoniczne na przedłużeniu ulic starówki: schody z pochylniami dla niepełnosprawnych, platformy widokowe oraz zamknięte i otwarte pawilony, które będą mogły spełniać funkcje obsługi ruchu turystycznego. Projekt zakłada też ograniczenie ruchu na bulwarze poprzez zwężenie jezdni i nadanie priorytetu dla ruchu pieszych i rowerzystów. Koncepcja ta była powszechnie udostępniana i komentowana m.in. w lokalnej prasie, na stronie internetowej www.torun.pl oraz w miejskich serwisach społecznościowych.

Prace nad dokumentacją projektową dla zadania pod nazwą: „Zagospodarowanie Bulwaru Filadelfijskiego w Toruniu”, obejmującego m.in. budowę pawilonów, rozpoczęły się w 2016 r. poprzez pozyskiwanie przewidzianych prawem opinii, uzgodnień i pozwoleń. Budowa pawilonów, o których mowa w piśmie Pana Ministra, prowadzona jest na podstawie decyzji o pozwoleniu na budowę dla całego ww. zadania z dnia 18.12.2019 r. nr WAiB.6740.13.749.126.2018.MS MP (zał. 6), poprzedzonej niezbędnymi pozwoleniami i uzgodnieniami. Decyzję przesłano do wiadomości wielu podmiotów, w tym do Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (dalej przywoływany w piśmie także jako: K-P WKZ). **Dla przedmiotowej inwestycji uzyskano aż 79 wymaganych prawem, różnego rodzaju uzgodnień i pozytywnych opinii** (wykaz w zał. 7).

Decyzję o pozwoleniu na budowę poprzedziła decyzja o lokalizacji inwestycji celu publicznego z 16.01.2018 r. nr WAiB.6733.1.50.197.2017 DKKZx i WAiB-176/V/2014 t.XI (zał. 8). Postępowanie w sprawie jej wydania zostało wszczęte 2.11.2017 r. na skutek wniosku Gminy Miasta Toruń w sprawie wydania decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego dla przedsięwzięcia pn. „Zagospodarowanie Bulwaru Filadelfijskiego w Toruniu” (zał. 9). O wszczęciu postępowania został poinformowany m.in. K-P WKZ, któremu przesłano wniosek inwestora oraz prośbę o podanie warunków konserwatorskich do decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego (zał. 10). We wspomnianym wniosku znajdowały się informacje dotyczące charakterystyki planowanej inwestycji, w tym w szczególności planowanej budowy sześciu pawilonów, ich rozmieszczenia, przeznaczenia, powierzchni, rozmiarów oraz wysokości. K-P WKZ w piśmie z 14.11.2017 r. wniósł o zamieszczenie w decyzji wskazanych przez niego warunków w zakresie ochrony zabytków archeologicznych (zał. 11).

Następnie (24.11.2017 r.) projekt decyzji w sprawie lokalizacji inwestycji celu publicznego dla zamierzenia „Zagospodarowanie Bulwaru Filadelfijskiego w Toruniu” został przesłany do właściwych organów, w tym także K-P WKZ celem uzgodnienia (zał. 12). Organ ten postanowieniem nr ZAR.108.2017 z 11.12.2017 r. (zał. 13) uzgodnił projekt decyzji. Uzgodnienie dotyczyło ochrony zabytków archeologicznych, jednak projekt decyzji zawierał m.in. warunki i wymagania dotyczące budowy maksymalnie sześciu pawilonów o wysokości elewacji do 8,2 m, inne ich parametry, a także warunki konserwatorskie. Warto zwrócić uwagę na fakt, że K-P WKZ nie zgłosił zastrzeżeń do planowanej inwestycji, mając wiedzę o jej rozmiarze nie kwestionował warunków konserwatorskich postawionych przez Miejskiego Konserwatora Zabytków (dalej przywoływany w piśmie także jako: MKZ) i zawartych w projekcie decyzji (w pkt 2.4).

K-P WKZ nie zgłaszał także uwag dotyczących budowy pawilonów w trakcie innych postępowań, o których był informowany lub które prowadził. Przykładowo decyzją nr ZN/349/2017 z dnia 24.10.2017 r. K-P WKZ (zał. 14) wydał pozwolenie Gminie Miasta Toruń na prowadzenie prac na Bulwarze w zakresie usunięcia drzew i krzewów w związku z realizacją projektu „Zagospodarowanie Bulwaru Filadelfijskiego w Toruniu”. Z uzasadnienia decyzji wynika m.in.: że K-P WKZ po przeanalizowaniu zebranego materiału pozwolił na „przeprowadzenie działań

mających wpływ na wygląd i zachowanie zabytku, polegających na usunięciu drzew i krzewów w związku z realizacją projektu (...)", uwzględniając wpływ wycinki na panoramę miasta. Wskazał, że: „Obecna forma Bulwaru Filadelfijskiego wynika z jego ukształtowania w latach 70-tych i zważywszy na wiek krzewów i zaplanowane prace rewitalizacyjne konieczne jest ich usunięcie. Wycinka drzew i krzewów związana z niniejszym pozwoleniem będzie miała negatywny wpływ na wygląd zabytku, zwłaszcza na chronioną panoramę Torunia, **jednakże podjęcie działań jest niezbędne dla zrealizowania projektu, który po konsultacjach społecznych uzyskał również przychylną opinię służb konserwatorskich.**”

Także decyzja MKZ z dnia 29 maja 2019 r. nr BMKZ.4125.3.60.2019.AWK (zał. 15), poprzedzająca uzyskanie pozwolenia na budowę, w której zezwolono na prowadzenie prac na terenie Bulwaru w Toruniu (zgodnie z wnioskiem i projektem autorstwa arch. Floriana Rieglera z czerwca 2018 r., w tym z zakresem budowy pawilonów), nie spotkała się z żadną, w tym negatywną reakcją K-P WKZ. Reakcja taka mogła mieć miejsce np. w ramach posiadanych uprawnień nadzorczych i kontrolnych wynikających z §5 Porozumienia pomiędzy Wojewodą Kujawsko-Pomorskim a Prezydentem Miasta Torunia zawartego w dniu 5.01.2004 r., w sprawie powierzenia prowadzenia niektórych spraw z zakresu właściwości Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Gminie Miasta Toruń (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2004 r. nr 25 poz. 325 z późn. zm.).

Podsumowując, pomimo tego, że **Kujawsko-Pomorskiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków był znany zakres inwestycji**, w tym wielkość pawilonów i ich rozmieszczenie, zarówno na etapie wstępnym tj. wniosku o uzyskanie decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego, poszczególnych etapach pośrednich, jak i na etapie pozwolenia na budowę, **przywołany organ ochrony zabytków nie wniósł uwag ani zastrzeżeń dotyczących, m.in. możliwości negatywnego wpływu pawilonów na panoramę Starego Miasta Torunia.**

Dodać należy, że powyższe decyzje zostały uwzględnione w sporządzanym projekcie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (dalej: mpzp) dla obszaru Starego Miasta wraz z otoczeniem w Toruniu. Dla terenu Bulwaru, oznaczonego w projekcie planu symbolem 76.06-(O.6)ZP7b, wskazuje się możliwość lokalizacji obiektów kubaturowych oraz ich parametry (m.in. maksymalną wysokość – 8,2 m) zgodną z decyzją o lokalizacji inwestycji celu publicznego. Lokalizacja tychże obiektów na terenie Bulwaru wynika zarówno z tekstu projektu planu (§136), jak i jego rysunku. W toku uzgodnień ww. mpzp., K-P WKZ dziewięciokrotnie wydawał opinie dotyczące jego treści. **Warunki lokalizacji i parametry zabudowy ustalone w projekcie mpzp. dla Bulwaru Filadelfijskiego nie były kwestionowane w żadnym z postanowień wydanych przez Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w procedurze uzgodnieniowej.**

Nadto **projekt planu, o którym mowa wyżej, był opiniowany także przez Narodowy Instytut Dziedzictwa** na zlecenie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w kontekście ochrony uniwersalnej wartości historycznego centrum Torunia, miejsca światowego dziedzictwa. W opinii Narodowego Instytutu Dziedzictwa z dnia 8 czerwca 2021 r. (znak: DSK.5110.16.2021.BF) nie była kwestionowana możliwość realizacji na terenie Bulwaru Filadelfijskiego zabudowy pawilonowej, o wskazanych w projekcie mpzp. parametrach (zał.16).

Potrzebę realizacji pawilonów dostrzegł również **Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego, przyznając Gminie Miasta Toruń dofinansowanie w kwocie 5 329 672,49 zł** w ramach projektu: „Zagospodarowanie Bulwaru Filadelfijskiego pod kątem rozwoju infrastruktury

turystycznej rekreacyjnej na potrzeby związane z obsługą ruchu turystycznego generowanego przez rzekę.” (Regionalny Program Operacyjny, Oś Priorytetowa 6 Solidarne społeczeństwo i konkurencyjne kadry, Działanie 6.5. Rozwój potencjału endogenicznego regionu, Schemat: Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w otoczeniu zbiorników i cieków wodnych) będącego częścią zadania pn. „Zagospodarowanie Bulwaru Filadelfijskiego w Toruniu”.

Dofinansowany projekt zakłada wykorzystanie rzeki Wisły do rozwinięcia usług rejsów rzecznych w stylizowanych łodziach flisackich. Uzupełnieniem infrastruktury rzecznej (zakup łodzi oraz budowa pomostu), jest budowa dwóch pawilonów, spełniających funkcje rekreacyjne i turystyczne. W jednym z nich przewidziane są: sprzedaż biletów na rejsy po Wiśle, przestrzeń z pamiątkami, przechowalnia bagażu oraz niewielki punkt gastronomiczny. W drugim prowadzona będzie działalność edukacyjna, polegająca m.in. na organizowaniu interaktywnych zajęć warsztatowych związanych z Wisłą, bezpieczeństwem nad nią i na niej, dziedzictwem historycznym Wisły oraz walorami przyrodniczymi terenów nadwiślańskich. Poza realizacją zadań związanych bezpośrednio z istniejącym ruchem turystycznym, miejsce to będzie wykorzystywane do działań promocyjnych rzeki Wisły. Dopełnieniem wnętrza wybudowanej infrastruktury będą **tarasy**, które z uwagi na swoją lokalizację **będą stanowiły doskonały punkt widokowy** dla turystów.

Obecnie budowane są dwa pawilony (na tej liczbie miasto zamierza poprzestać), z których pawilon nr 1 zaprojektowano o wysokości 4,20 m, a pawilon numer 2 - 3,98 m (mimo dopuszczonej w decyzji o lokalizacji celu publicznego maksymalnej wysokości 8,2 m). Pawilony są wykonane w znacznej części, tj. zrealizowano 58% prac w pawilonie nr 1 oraz 32% prac w pawilonie nr 2. Informuję jednak, że po otrzymaniu w dniu 27.06.2022 r. pisma Pana Ministra (znak: DOZ.6480.32.2022.JW), w dniu 1 lipca 2022 r. przekazano pisemną informację do Wykonawcy o wstrzymaniu prac oraz przeprowadzono inwentaryzację stanu zaawansowania robót budowlanych i poddano ponownej, drobiazgowej analizie cały proces przygotowania i prowadzenia procesu inwestycyjnego. Obniżenie pawilonów w ślad za sugestią Pana Ministra z pisma DOZ.6480.32.2022.JW z dnia 23.06.2022 r. otrzymanego 27.06.2022 r. cyt.: „(...) *proszę o rozważenie obniżenia wysokości obiektów o co najmniej 3 metry w stosunku do obecnego projektu oraz proporcjonalne zmniejszenie ich kubatur.*” byłoby równoznaczne z koniecznością wykonania ich rozbiórki, a tym samym oznaczałoby to bezpowrotną utratę publicznych środków w kwocie co najmniej 2 594 761,18 zł (wyplaconej wykonawcy za dotychczas wykonany zakres prac budowlanych). Rozbiórka pawilonów, w świetle obowiązującego prawa, nie ma uzasadnienia, w szczególności wobec zaangażowania znacznych środków finansowych i braku podstaw do kwestionowania funkcjonujących w obrocie prawnym prawomocnych decyzji pozwalających na prowadzenie inwestycji w aktualnym rozmiarze. Wiązałaby się ona także z niemożnością wykonania prac modernizacyjnych na Bulwarze w zakładanym zakresie, niewykonaniem umowy o dofinansowanie a w konsekwencji także jego utratą w kwocie 5 329 672,49zł i obowiązkiem poniesienia wszystkich kosztów inwestycji przez Gminę Miasta Toruń (w tym już wykonanych w znacznej części pawilonów prac budowlanych oraz ewentualnych prac rozbiórkowych). Odstąpienie od realizacji ponad 30 % przedmiotu umowy wiązałoby się także z roszczeniem wykonawcy o zapłatę kary umownej.

Takie nieuzasadnione postępowanie należałoby ocenić przez pryzmat naruszenia przez organ wykonawczy gminy zasad wydatkowania środków publicznych w sposób celowy i oszczędny, wskazanych w art. 44 ust. 3 pkt. 1 lit. a ustawy z dnia 27.08.2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2021 r., poz. 305 ze zm.) a nawet jako niegospodarność (art. 296 ustawy z 6.06.1997 r.

Kodeks karny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1138)). **Inwestycja jest prowadzona zgodnie z decyzjami, w szczególności decyzją o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego z 16.01.2018 r. (WaiB.6733.11.50.1.2017 DKKZx WaiB-176/V/2014 t. XI), decyzją z 29.05.2019 r. w sprawie pozwolenia na prowadzenie prac przy zabytku (BMKZ.4125.3.60.2019.AWK) oraz decyzją zatwierdzającą projekt budowlany i udzielającą pozwolenia na budowę z 18.12.2019 r. (NR WaiB.6740.13.749.126.2018.MS MP WaiB-176/V/2014 tom XI/8). Decyzje te nie zostały zmienione, uchylone, nie stwierdzono ich nieważności, nie zachodzą przesłanki wznowienia postępowań, nie występują przesłanki uzasadniające np. uchylenie lub zmianę decyzji albo wydanie nakazu rozbiórki. Biorąc powyższe pod uwagę, w świetle obowiązującego prawa, nie wolno mi podjąć decyzji o rozbiórce przedmiotowych pawilonów.**

Projektanci zgodnie z koncepcją architektoniczną wybraną w trybie konkursowym zadbali o jak najmniejsze eksponowanie brył budynków na Bulwarze. Kubatura obiektów jest w ok. 40% ukryta w skarpie ziemnej i jest w znacznym stopniu niewidoczna, natomiast elewacje będą wykonane drewnianą deską z sosny skandynawskiej (profil typu romb), ma to tworzyć efekt neutralny dla otoczenia w połączeniu z planowanymi nasadzeniami zieleni bezpośrednio przy pawilonach (np. łąki kwietne ciepłolubne). Miasto dodatkowo analizuje możliwość wymiany lub dostosowania przeszkleń w elewacji w przypadku, gdyby miało to negatywny wpływ na widok panoramy Torunia (zał. 17). Ostateczna decyzja w tej sprawie zostanie podjęta po odtworzeniu skarp, uporządkowaniu terenu oraz nasadzeniu zieleni.

Należy wspomnieć, że oprócz budowy pawilonów ważnym aspektem dotyczącym zagospodarowania Bulwaru jest jego architektoniczne uporządkowanie i likwidacja wszelakich zejść, schodów, murków, ścian oporowych, itp. które bez żadnego ładunku są wkomponowane w tą przestrzeń. Wprowadzone zmiany pozwolą na uzyskanie dodatkowej powierzchni biologicznie czynnej, wynoszącej 3,1 ha. **W świetle przedstawionych informacji i wyjaśnień niezbędne jest kontynuowanie procesu inwestycyjnego poprzez dokończenie budowy obiektów pawilonowych oraz wyposażenie ich, tak by w roku 2023 mogły zostać udostępnione mieszkańcom i turystom.**

Średniowieczne miasto w Toruniu zostało wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO podczas XXI sesji Komitetu Światowego Dziedzictwa UNESCO odbywającej się w Neapolu w dniu 4 grudnia 1997 r. Jako podstawę wpisu przyjęto kryterium II i IV, biorąc pod uwagę fakt, że Toruń jest małym historycznym miastem handlowym, które zachowało w niezwykłym stopniu oryginalną siatkę ulic i wyjątkową historyczną zabudowę, co oddaje wyjątkowo kompletny obraz średniowiecznego stylu życia (WHC-97/CONF.208/17.Rep., p. 47). Obszar wpisu obejmuje teren Starego i Nowego Miasta Torunia wraz z ruinami zamku krzyżackiego, ograniczony od południa ulicą Bulwar Filadelfijski, a od południowego wschodu ul. Wola Zamkowa. W aplikacji Torunia z 1996 r. na Listę UNESCO wyznaczono także tzw. strefę buforową. **Strefy buforowe nie stanowią jednak części dobra nominowanego do wpisu na Listę UNESCO.**

Podczas XL sesji Komitetu Światowego Dziedzictwa UNESCO w 2016 r., decyzją 40 COM 8E przyjęto retrospektywną Deklarację Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości dla dóbr światowego dziedzictwa, w tym dla *Miasta średniowiecznego w Toruniu*. W dokumencie tym dookreślono kryteria na podstawie, których wpisano Toruń na Listę UNESCO, tj.:

- kryterium II: „Toruń, małe historyczne średniowieczne miasto handlu i administracji w dużym stopniu zachowało oryginalną siatkę ulic i wyjątkową

historyczną zabudowę. Wyzaczyło standard rozwoju miast w regionie w czasie urbanizacji Europy Wschodniej w XIII i XIV wieku. Połączenie dwóch miast z zamkiem jest rzadką formą średniowiecznej aglomeracji, która przetrwała w niemal nienaruszonym stanie, włącznie z wieloma znaczącymi, wartościowymi budynkami, które zostały wiernie zachowane. W czasach swojej świetności Toruń pełen był różnego rodzaju architektonicznych dzieł sztuki, które wywarły wielki wpływ na całe państwo krzyżackie i kraje sąsiednie”.

- kryterium IV: „Toruń daje wyjątkowo pełny obraz średniowiecznego stylu życia. Jego układ przestrzenny stanowi cenny materiał źródłowy dla badań nad historią rozwoju miast w średniowiecznej Europie. Wiele budynków reprezentuje najwyższy poziom osiągnięć średniowiecznej architektury sakralnej, wojskowej i cywilnej” (WHC/16/40.COM/8E.Rev., p. 56; Decyzja 40 COM 8E wraz z Deklaracją Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości dla *Miasta średniowiecznego w Toruniu* w języku angielskim i polskim, otrzymana przy piśmie Pani M. Gawin, podsekretarza stanu i generalnego konserwatora zabytków w MKiDN z dnia 12.01.2017 r., znak: NID-M/288/61/17/BF).

W opisie integralności dobra, jakim jest średniowieczne miasto w Toruniu, wskazano, że **„Wszystkie elementy, które podtrzymują wyjątkową uniwersalną wartość średniowiecznego miasta w Toruniu, znajdują się w granicach dobra”**, a więc obszaru wpisanego na Listę UNESCO (WHC/16/40.COM/8E.Rev., p. 56). Tym samym **wznoszone poza obszarem UNESCO pawilony wkomponowane w nabrzeże Wisły nie zagrażają wyjątkowej uniwersalnej wartości, autentyczności i integralności *Średniowiecznego miasta w Toruniu***. Należy podkreślić, że **wpisu na Listę UNESCO nie determinowała panorama miasta od strony Wisły ani ogląd dawnych obwarowań miejskich z perspektywy ulicy Bulwar Filadelfijski**.

Ponownie wskazuję, że nabrzeże wiślane od czasów średniowiecza do lat 70. XX wieku ulegało daleko idącym przekształceniom. Istniejąca tu na przestrzeni stuleci różnego rodzaju zabudowa (sakralna, magazynowa czy przemysłowa) odgrywała znaczącą rolę w panoramie miasta od strony Wisły, przesłaniając zarazem umocnienia miejskie. Dziś zastąpiła ją zieleń (drzewa i krzewy), która w znacznym stopniu przesłania średniowieczne fortyfikacje miejskie. Zadaszone tarasami nadbrzeżne pawilony, zaprojektowane w myśl ciągle aktualnych założeń tzw. karty weneckiej, podkreślają charakterystyczny dla miast portowych „grzebieniowy” układ urbanistyczny tej części Starego Miasta i jego związek z rzeką. Korepondują one z uznanym już dziełem projektu architekta Felicjana Polkowskiego z lat 1965-1967 wzniesionym na ruinach zamku krzyżackiego (Kawiarnia „Zamkowa”), będącym jednym ze sztandarowych przykładów konserwatorskiego zagospodarowania tzw. trwałej ruiny. **Z całą odpowiedzialnością mogę stwierdzić, że realizowana z największą starannością inwestycja pn. „Zagospodarowanie Bulwaru Filadelfijskiego” nie narusza atrybutów dobra, na podstawie których wpisano *Średniowieczne miasto w Toruniu* na prestiżową Listę UNESCO.**

W nawiązaniu do uwag Pana Ministra odnośnie otrzymanych środków z programów UE i budżetu państwa na ochronę toruńskiego dziedzictwa UNESCO, chciałbym podziękować za dotychczasowe wsparcie wielkiego i skomplikowanego projektu partnerskiego „Toruńska Starówka – ochrona i konserwacja dziedzictwa kulturowego UNESCO”, którego Liderem jest Gmina Miasta Toruń, dofinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007–2013 i 2014–2020.

W pierwszym etapie projektu, realizowanym w latach 2008–2014, oprócz Gminy Miasta Toruń uczestniczyło sześć innych podmiotów, w tym pięć instytucji kościelnych i zakonnych oraz samorządowa instytucja kultury. W ramach otrzymanego dofinansowania ze środków UE w wysokości 17 421 298,06 zł, wsparcie otrzymały m.in.:

- a) Katedralna parafia rzymskokatolicka św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty (4 707 985,51 zł),
- b) Gmina Miasta Toruń (4 179 851,20 zł),
- c) Dom Zakonny Towarzystwa Jezusowego w Toruniu (2 862 297,28 zł),
- d) Parafia rzymskokatolicka Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i bł. ks. Stefana W. Frelichowskiego (1 817 955,47 zł),
- e) Kuria Diecezjalna Toruńska (1 650 332,23 zł),
- f) Parafia rzymskokatolicka św. Jakuba Apostoła (1 608 980,29 zł).

Z kolei w drugim, będącym jeszcze w toku, etapie projektu realizowanym na przestrzeni lat 2015–2022, oprócz Gminy Miasta Toruń uczestniczy osiem innych podmiotów, w tym cztery instytucje kościelne, trzy samorządowe instytucje kultury oraz organizacja pozarządowa. W ramach otrzymanego dofinansowania ze środków UE, wynoszącego w tym etapie projektu 54 328 721,00 zł, wsparcie otrzymują, m.in.:

- a) Parafia rzymskokatolicka św. Jakuba Apostoła (15 178 996,72 zł),
- b) Kujawsko-Pomorski Impresaryjny Teatr Muzyczny w Toruniu (obecnie Kujawsko-Pomorski Teatr Muzyczny w Toruniu (11 568 714,63 zł),
- c) Muzeum Okręgowe w Toruniu (10 711 557,64 zł),
- d) Parafia rzymskokatolicka Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i bł. ks. Stefana W. Frelichowskiego (5 143 910,39 zł),
- e) Gmina Miasta Toruń (4 549 550,96 zł),
- f) Katedralna parafia rzymskokatolicka św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty (2 910 846,68 zł),
- g) Parafia ewangelicko-augsburska w Toruniu (2 677 724,83 zł).

Łączne dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko dla obu etapów projektu „Toruńska Starówka – ochrona i konserwacja dziedzictwa kulturowego UNESCO” wyniosło dotychczas 71 750 019 zł, z tego: 53,74% na rzecz instytucji kościelnych i zakonnych, 34,09% na rzecz innych podmiotów uczestniczących w projekcie oraz 12,17% na zadania własne Gminy Miasta Toruń. Realizacja wszystkich tych zadań byłaby niemożliwa bez finansowego udziału miasta. W ramach obu etapów projektu przeznaczylismy i planujemy przeznaczyć na te cele środki własne w wysokości 17.978.282,24 zł.

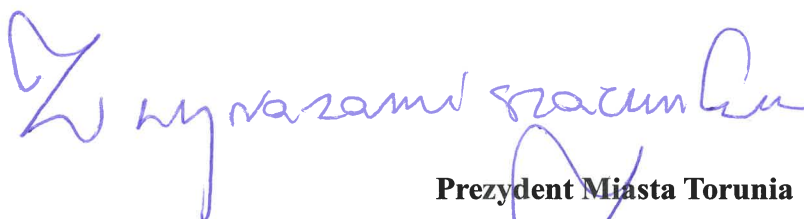
Z kolei w ramach programu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Ochrona zabytków” w latach 2016 –2022 na trzynastcie różnego rodzaju zadań w sześciu obiektach na obszarze wpisanym na Listę UNESCO przyznano ogółem dotacje w wysokości 3 247 917,52 zł. Beneficjentami wspomnianych środków były m.in.:

- a) Parafia rzymskokatolicka św. Jakuba Apostoła (1 354 000 zł),
- b) Fundacja „Tumul” (867 917,52 zł),
- c) osoby fizyczne, właściciele zespołu kamienic przy ul. Mostowej 6 (820 000 zł).

Na zakończenie pragnę nadmienić, że porozumienie pomiędzy Wojewodą Kujawsko-Pomorskim a Prezydentem Miasta Torunia, zawarte w dniu 5 stycznia 2004 r., w sprawie powierzenia prowadzenia niektórych spraw z zakresu właściwości Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Gminie Miasta Toruń, ma na celu odciążenie administracji rządowej. Powierzone zadania realizowane są rzetelnie i efektywnie, co potwierdzają coroczne kontrole K-P WKZ, które oprócz drobnych uchybień nie odnotowują istotnych nieprawidłowości. Gmina Miasta Toruń nie otrzymuje żadnych środków finansowych w ramach dotacji celowej z budżetu państwa na zadania bieżące, realizowane na podstawie w/w porozumienia. Powierzone zadania realizujemy w całości ze środków własnych przeznaczając tylko na przestrzeni ostatnich 5 lat (2017–2021) blisko 4 mln zł.

Szanowny Panie Ministrze, proszę o przyjęcie przedstawionego przeze mnie stanowiska i odstąpienie od obaw o dobro toruńskich zabytków. Proszę o obdarzenie miasta zaufaniem – Toruń zawsze dbał o swoje historyczne obiekty, a w szczególności obszar wpisany na listę UNESCO, dlatego dochowujemy należytej staranności realizując, nadzorując czy finansując prace, które mają zachować nasze dobro wspólne, jakim jest Zespół Staromiejski, dla przyszłych pokoleń. Pokładam ogromną nadzieję na dalszą owocną współpracę z Panem Ministrem i podległymi służbami nadzoru konserwatorskiego.

Prezydent Miasta Torunia

Michał Zaleski

Załączniki:

- 1) Zdjęcia historyczne;
- 2) Ogłoszenie o konkursie;
- 3) Koncepcja zagospodarowania Bulwaru stworzona przez dr inż. arch. Lucynę Czyżniewską w projekcie „InWater”;
- 4) Uwarunkowania historyczno-konserwatorskie;
- 5) Załącznik do konkursu - ilustracje fotograficzne z 2014 r.;
- 6) Pozwolenie na budowę z 18.12.2019 r.;
- 7) Wykaz uzgodnień i opinii;
- 8) Decyzja o lokalizacji inwestycji celu publicznego;
- 9) Wniosek o wydanie decyzji ustalającej lokalizację inwestycji celu publicznego;
- 10) Obwieszczenie o wszczęciu postępowania w sprawie wydania decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego;
- 11) Pismo K-PWKZ z 14.11.2017 r.;
- 12) Pismo W AiB z 24.1.2017 r. z projektem decyzji w sprawie lokalizacji inwestycji celu publicznego;
- 13) Postanowienie K-PWKZ z 11.12.2017 r.;
- 14) Decyzja K-P WKZ ZN/349/2017 z 24.10.2017 r.;
- 15) Decyzja MKZ z 29.05.2019 r.;
- 16) Opinia Narodowego Instytutu Dziedzictwa;
- 17) Aktualna dokumentacja fotograficzna panoramy Torunia;

